

Archeologienota Sint-Lievens-Houtem – Hoogbavegemstraat 14-16

Deel 2: verslag van resultaten

Davy Herremans

Goed in erfgoed
Adolf Baeyensstraat 134G
9040 Sint-Amansberg
www.goedinerfgoed.be

Colofon

Projectcode 2019F171

Archeologienota Sint-Lievens-Houtem – Hoogbavegemstraat 14-16

Opdrachtgever

AGENCE DE VILLE BVBA
Hoogstraat 31
9620 Zottegem

Uitvoerder

Goed in erfgoed Comm. V.
Adolf Baeyensstraat 134G
9040 Sint-Amandsberg
BTW BE 0524.709.028

© 2019 – Goed in erfgoed Comm. V.

Niets uit deze publicatie mag vermenigvuldigd worden, opgeslagen in geautomatiseerde gegevensbestanden en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook (digitaal, mechanisch, door fotokopie) zonder toestemming van Goed in erfgoed Comm. V.

Goed in erfgoed Comm. V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoud

Bureauonderzoek	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1. Administratieve gegevens	5
1.2. Ligging.....	7
1.3 Archeologische voorkennis	7
1.4. Onderzoeksopdracht	8
1.4.1. Aanleiding vooronderzoek.....	8
1.4.2. Vraagstelling.....	8
1.4.3. Randvoorwaarden.....	8
1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen	9
1.5. Onderzoeksstrategie en -methode.....	24
1.5.1. Landschappelijke situering	24
1.5.2 Historisch-cartografische situering.....	25
1.5.3. Archeologische situering.....	25
2. Assessmentrapport.....	26
2.1. Methoden, technieken en criteria	26
2.2. Conservatie-assessment.....	26
2.3. Assessment van het onderzochte gebied	26
2.3.1. Landschappelijke situering	26
2.3.1.1. Topografie, geomorfologie en hydrografie	26
2.3.1.2. Geologie.....	28
2.3.1.2. Bodemtype.....	30
2.3.1.3. Bodemerosie.....	32
2.3.1.4. Bodemgebruik	32
2.3.2 Historisch-cartografische situering.....	32
2.3.3. Archeologische situering.....	37
2.3.4. Datering en archeologische verwachting	39
3. Synthese	40

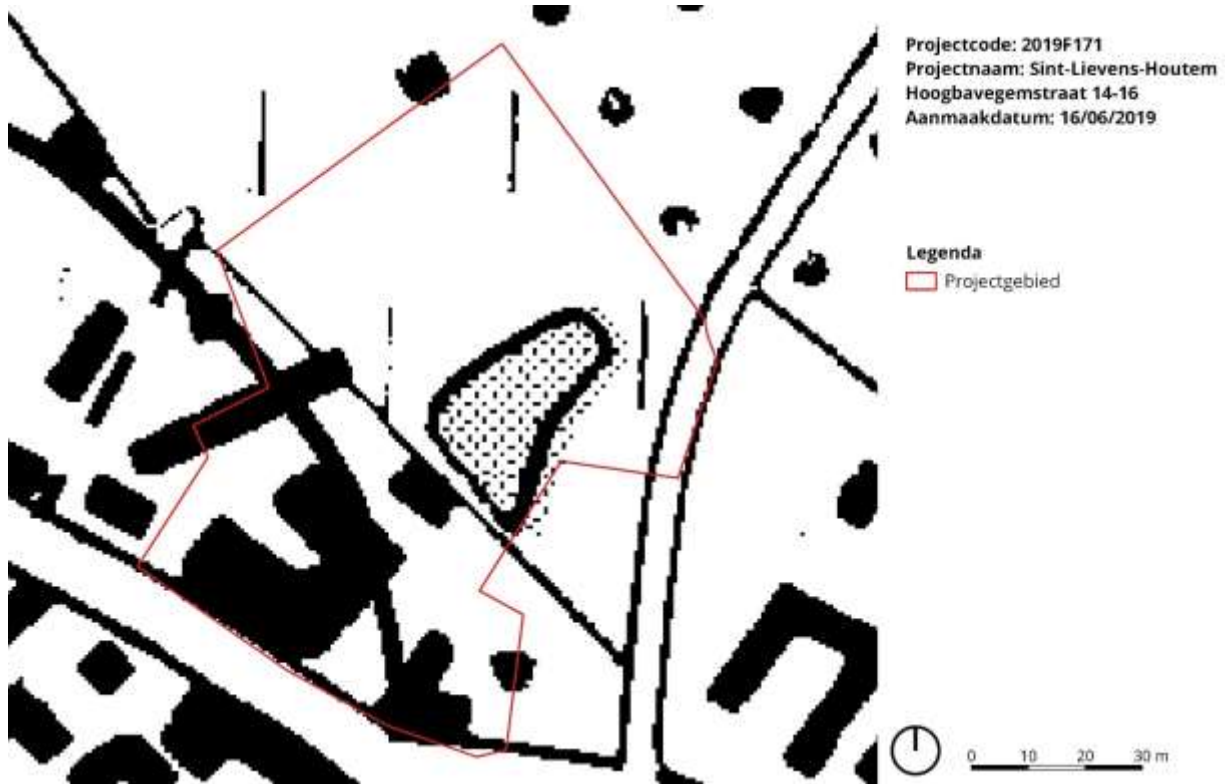
Samenvatting van het onderzoek.....	42
Bibliografie.....	43
Literatuur.....	43
Historisch kaartmateriaal.....	43
Lijst van figuren.....	45

Bureauonderzoek

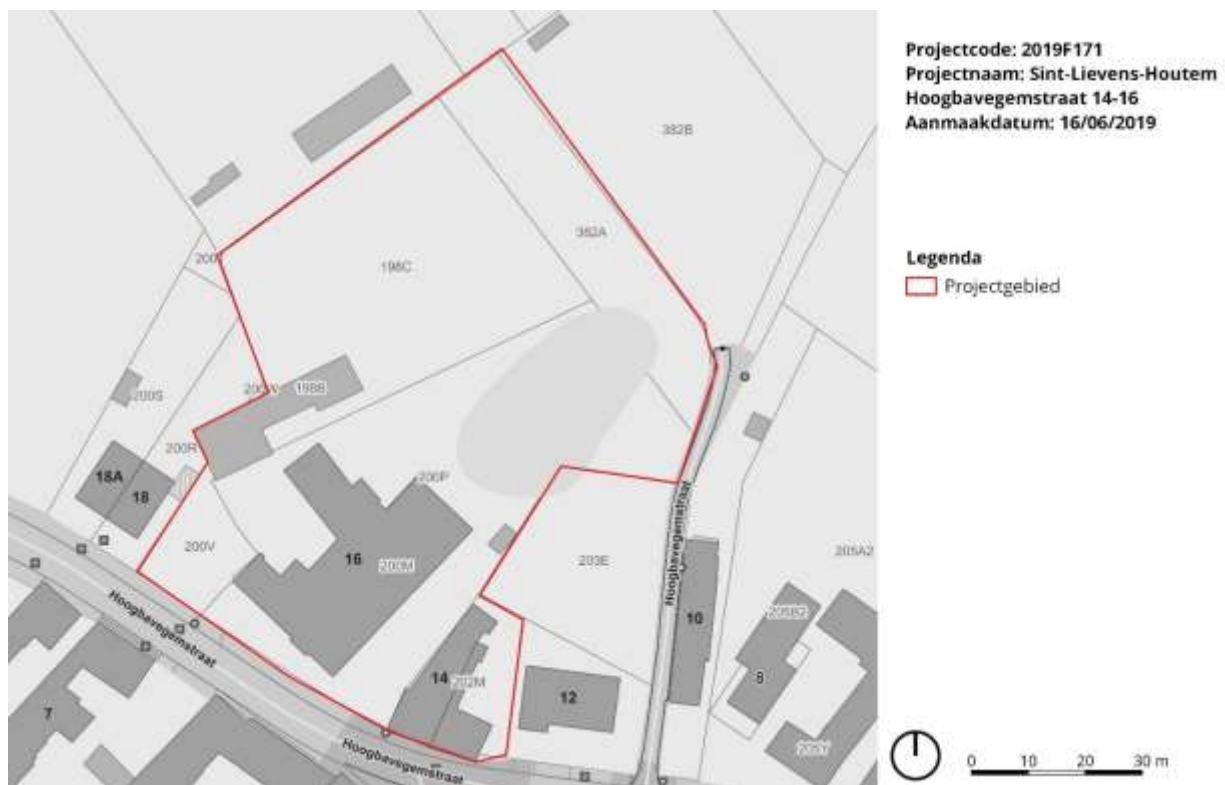
1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Administratieve gegevens

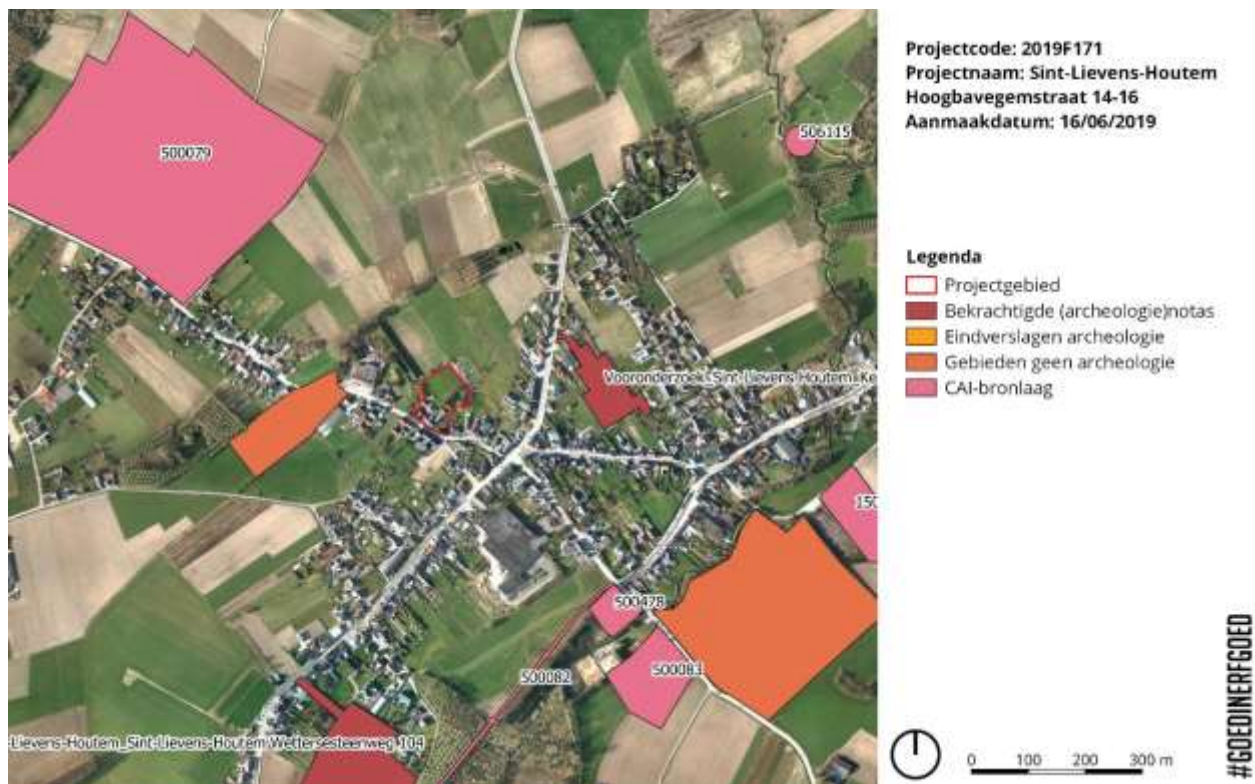
Initiatiefnemer	AGENCE DE VILLE BVBA Hoogstraat 31 9620 Zottegem
Projectcode	2019F171
Sitecode	SLH-HBS-2019
Nummer van het wettelijk depot of buitenlands equivalent hiervan	nvt
Erkend archeoloog	Herremans Davy - OE/ERK/Archeoloog/2017/00166
Locatie projectgebied	Hoogbavegemstraat 14-16 9520 Gent
Bounding box	xMin,yMin 181734.5306, 114136.5335: xMax,yMax 181859.7406, 114238.3825
Oppervlakte percelen	6854.61m ²
Kadaster	Sint-Lievens-Houtem, Afdeling 2, Sectie A/Bavegem , nr. 382A; 200P; 198C; 202M; 200M; 200V; 198B
Termijn onderzoek	14/06/2019-20/06/2019
Thesauri Inventaris Onroerend Erfgoed	Bureauonderzoek
Onderdeel archeologische zone	Nee
Verstoorde zones	Er situeren zich verstoorde zones binnen het projectgebied. Er is geen aanduiding van gekarteerde zones waar geen archeologie meer te verwachten is.
Topografische kaart	figuur 1
Kadasterkaart	figuur 2

Figuur 1 het onderzoeksgebied voorgesteld op de topografische kaart (© NGI)

Figuur 2 het projectgebied voorgesteld op het hedendaags kadaster (© geopunt)

Figuur 3 het projectgebied op de orthofoto met de archeologische voorkennis (© geopunt)

1.2. Ligging

Het projectgebied situeert zich op grondgebied Sint-Lievens-Houtem, deelgemeente Bavegem, langs de Hoogbavegemstraat 14-16. De percelen zijn gekend bij het kadaster onder de nummers Sint-Lievens-Houtem, Afdeling 2, Sectie A/Bavegem, nr. 382A; 200P; 198C; 202M; 200M; 200V; 198B.

1.3 Archeologische voorkennis

Het projectgebied maakt geen deel uit van een vastgestelde archeologische zone, betreft geen beschermde archeologische site, en omvat geen zones waar geen archeologie te verwachten valt (Figuur 3). Binnen het projectgebied werden nog geen archeologische waarnemingen gedaan. In de omgeving werden een aantal archeologische vindplaatsen vastgesteld die werden opgenomen in de CAI (zie infra).

1.4. Onderzoeksopdracht

1.4.1. Aanleiding vooronderzoek

AGENCE DE VILLE BVBA plant de bouw van drie meergezinswoningen en de inrichting van de terreinen langs de Hoogbavegemstraat. Hierbij wordt een reeks van bestaande gebouwen gesloopt. Het projectgebied omvat de percelen gekend bij het kadaster onder de nummers Sint-Lievens-Houtem, Afdeling 2, Sectie A/Bavegem, nr. 382A; 200P; 198C; 202M; 200M; 200V; 198B. De totale oppervlakte van de betrokken percelen betreft 6854.61m²m² (>300m²) waarvan meer dan 1000m² wordt geroerd door de geplande werken met ingreep op de bodem. De terreinen situeren zich deels in landschappelijk waardevol agrarisch gebied en deels in woongebied. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht.

1.4.2. Vraagstelling

Doel van dit bureauonderzoek is om na te gaan wat het archeologisch potentieel is van het projectgebied op basis van historisch-cartografische bronnen en gepubliceerde archeologische en landschappelijke data. Op deze manier wordt nagegaan (i) of verdere maatregelen in het kader van archeologisch (voor)onderzoek nodig zijn en (ii) welke dimensie die aannemen.

Het bureauonderzoek start vanuit volgende vraagstelling :

- Wat is op basis van de bestaande bronnen het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites binnen de grenzen van het projectgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van deze eventuele site(s)?
- Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?
- Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?
- Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?

1.4.3. Randvoorwaarden

Deze archeologienota beperkt zich tot een bureauonderzoek. Verder vooronderzoek met of zonder ingreep op de bodem kon niet worden georganiseerd voorafgaand aan de aanvraag tot stedenbouwkundige vergunning omwille van praktische redenen: op de terreinen bevinden zich momenteel twee gebouwen. Terreinwerk is niet mogelijk voorafgaand aan de sloop die eveneens wordt vergund binnen de geplande omgevingsvergunning.

Het bureauonderzoek beperkt zich tot gepubliceerde of tenminste toegankelijk bronnen

1.4.4. Geplande werken en bodemingrepen

Figuur 4 huidig gebouwenbestand op een orthofoto uit de periode 2013-2015 met aanduiding van de historische hoevegebouwen voor de gedeeltelijke sloop (©Geopunt)

Figuur 5 Huis op Hoogbavegemstraat 16

Figuur 6 Noordoostelijk bijgebouw (1 op figuur 4). Vermoedelijk 19de eeuwse kern maar sterk verbouwd en deels afgebroken (linkerzijde); maakt een hoek met bijgebouw in verlengde van het huis (2 op figuur 4). Ook afgebroken tot op manhoogte

Figuur 7 huis op nr 16 met links aansluitend een 18de-20ste eeuwse stalvleugel (3 op figuur 4)

Figuur 8 Opnieuw noordoostelijk bijgebouw (1 op figuur 4). Bijgebouw parallel met huis (4 op figuur 4). Ook historisch kern maar sterk verbouwd.

Figuur 9 Huis op Hoogbavegemstraat 14

Bestaande toestand

Momenteel bevindt zich in de zone van de geplande werken twee woningen (Hoogbavegemstraat 14 en 16) en een aantal bijgebouwen die in relatie staan met Hoogbavegemstraat 16. Hoogbavegemstraat 16 en bijgebouwen gaat gedeeltelijk terug op een historische hoeve (zie figuur 4 en infra). De luchtfoto uit de periode 2013-2015 (figuur 4) toont het complex voor de gedeeltelijke sloop/verval die ondertussen plaats vond.

Het noordelijke deel van het terrein is tuinzone met een grote vijver.

Nieuwe toestand

De geplande werken voorzien de sloop van bestaande gebouwen en de nieuwbouw van drie meergezinswoningen.

Gebouw A heeft een footprint van 253 m², situeert zich in het westelijk deel van het projectgebied en omvat 3 wooneenheden. Gebouw B heeft een footprint van 628 m², situeert zich centraal in het projectgebied en omvat eveneens 3 wooneenheden. Gebouw C heeft een footprint van 250 m², situeert zich in het oostelijk deel van het projectgebied en omvat 3 wooneenheden.

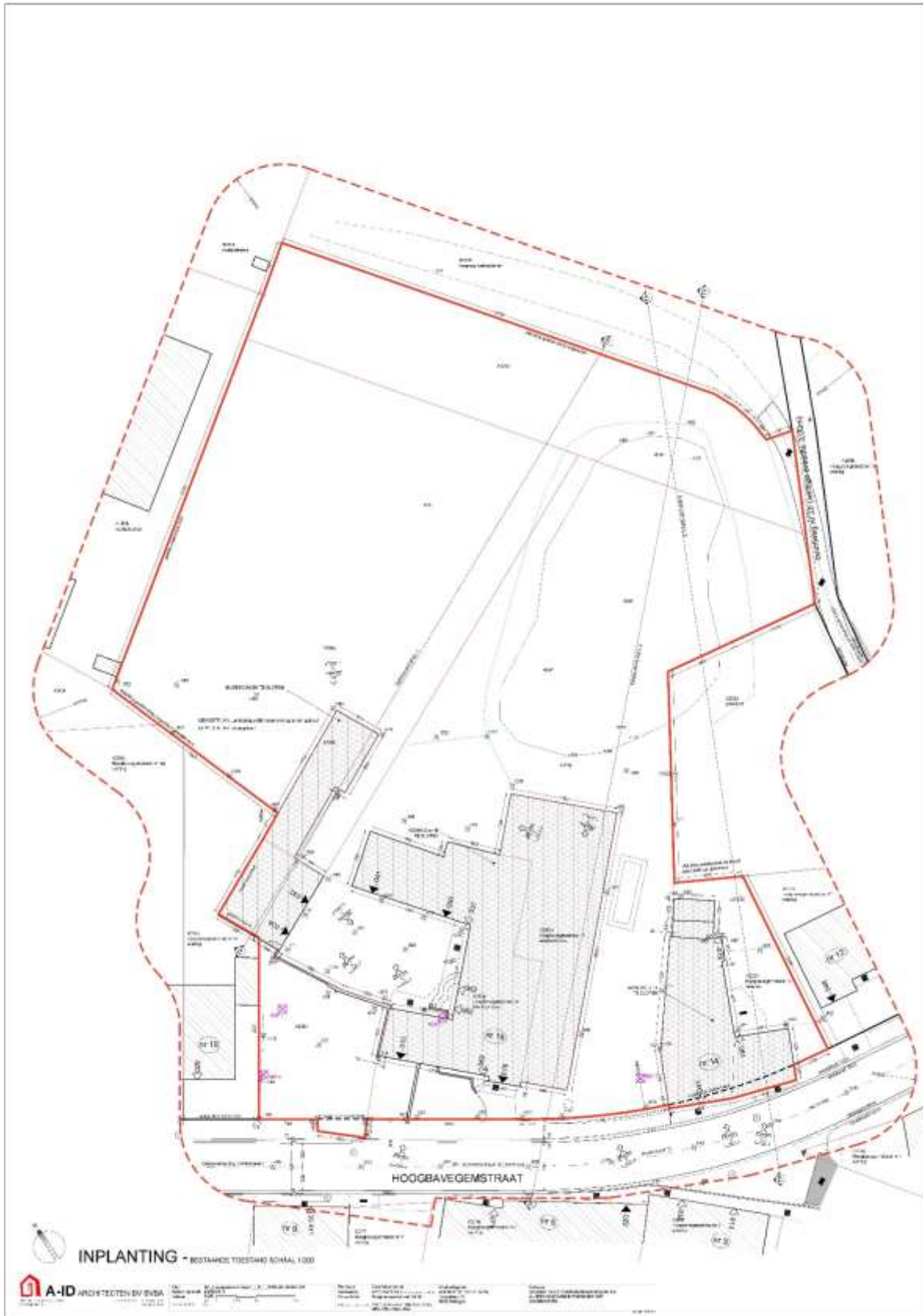
De nieuwbouw kent een ringfundering tot op de vorstvrije grond met daartussen een gewapende vloerplaat. De totale opbouw van de vloer bedraagt +/- 40cm waarbij het huidige vloerniveau behouden blijft. De vorstrand gaat tot op een diepte van +/- 80 cm.

Gebouw B wordt voorzien van een kelder met een oppervlakte van zo'n 720 m² wat een afgraving impliceert tot op een diepte van 3,55 m onder het huidige maaiveld.

Elk van de gebouwen is voorzien van een liftkoker van 1,8 op 1,9 m. De diepte van uitgraving varieert van 1,4 m (gebouw A) over 1,6 m (gebouw C) tot 4,75 m (gebouw B).

Langs de straatkant wordt over een oppervlakte van 535 m² een nieuwe waterdoorlatende verharding voorzien in functie van 17 parkeerplaatsen. Voor de opbouw van de verharding mag gerekend worden aan een diepte van +/- 40 cm.

Voor elk van de gebouwen wordt een septische put voorzien in de zone tussen de nieuwbouw en de Hoogbavegemstraat. Voor elk van de gebouwen wordt een regenwaterput in infiltratiebekken voorzien in zone tussen en achter de gebouwen. .

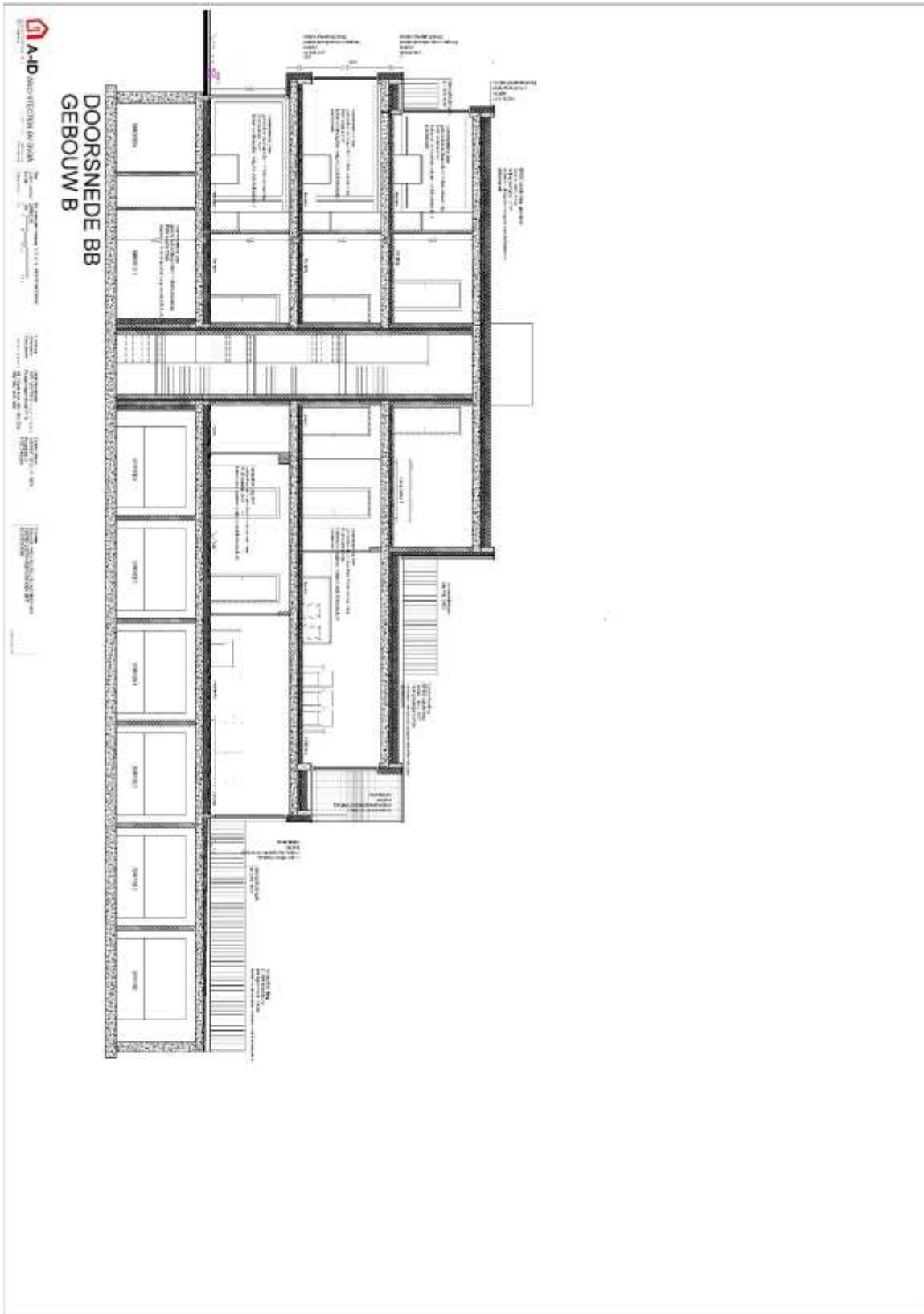
Figuur 10 inplantingsplan bestaande toestand (©A-ID architecten)

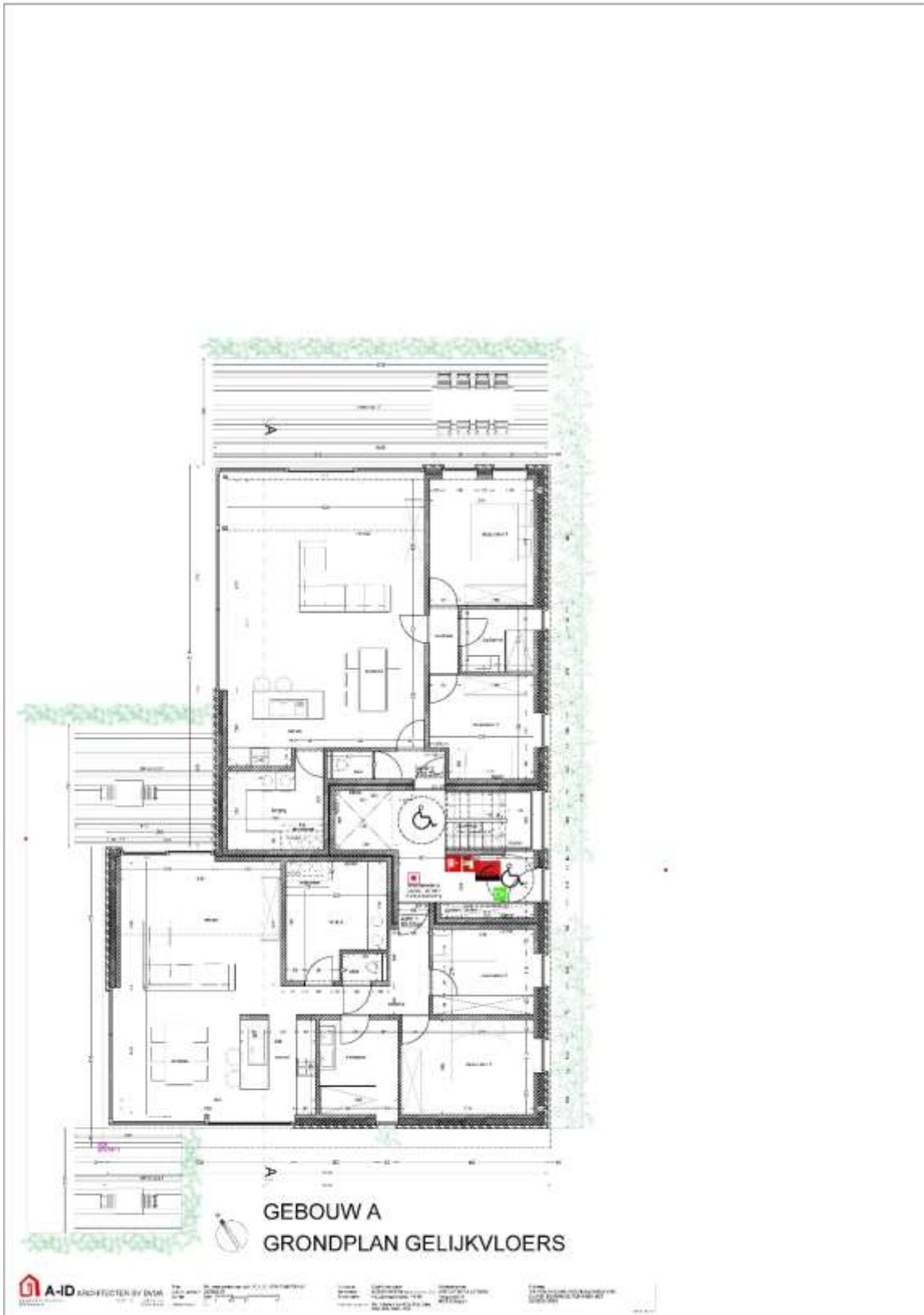
Figur 11 inplantingsplan nieuwe toestand (©A-ID architecten)

Figuur 12 snede nieuwe toestand gebouw A (©A-ID architecten)

Figuur 13 snede nieuwe toestand gebouw B (©A-ID architecten)

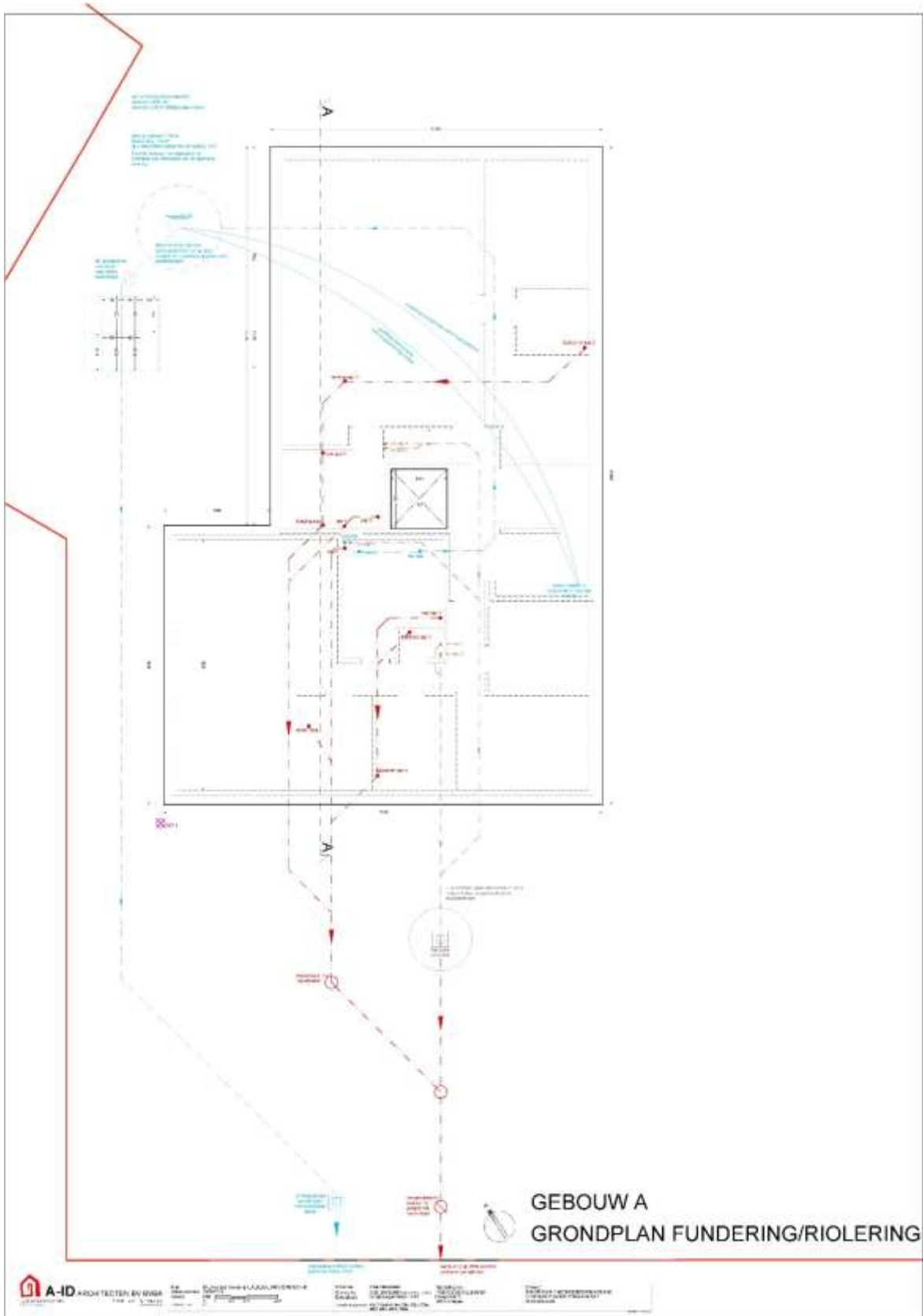
Figuur 15 nieuwe toestand niveau 0 gebouw A (©A-ID architecten)

Figuur 16 nieuwe toestand niveau 0 gebouw B (©A-ID architecten)

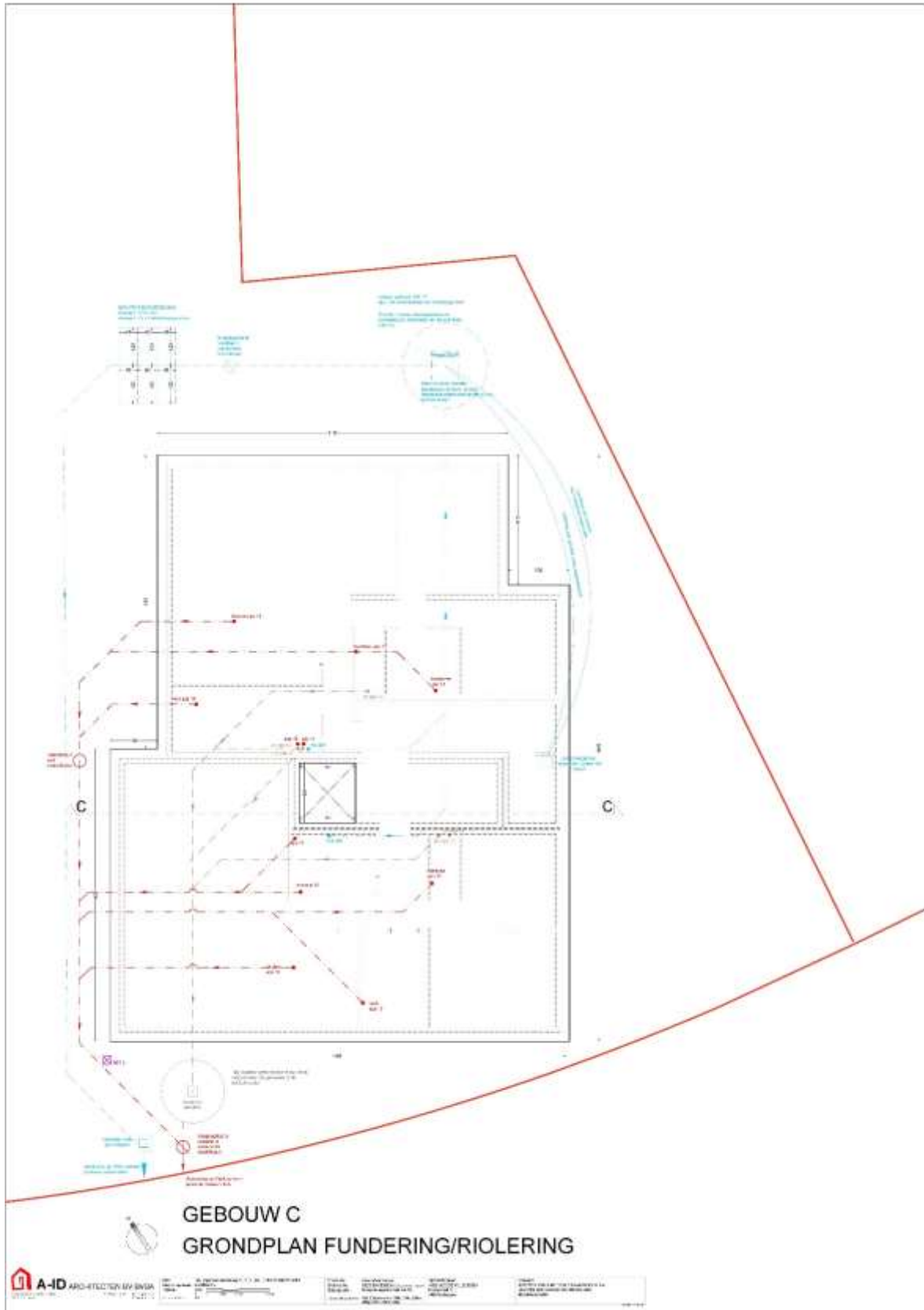
Figuur 17 nieuwe toestand niveau 0 gebouw C (©A-ID architecten)

Figuur 18 nieuwe toestand niveau -1 gebouw A (©A-ID architecten)

Figuur 19 nieuwe toestand niveau -1 gebouw B (©A-ID architecten)

Figuur 20 nieuwe toestand niveau -1 gebouw C (©A-ID architecten)

1.5. Onderzoeksstrategie en -methode

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Herremans Davy, erkend bij erkenningsnummer OE/ERK/Archeoloog/2017/00166

De nota werd opgemaakt op PC met Office- en Adobe-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving (QGIS). In die GIS werden de digitale ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op www.geopunt.be, www.dov.vlaanderen.be, <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en de website van de centraal archeologische inventaris (CAI).

Voor de diverse onderdelen van het assessment werden diverse bronnen gebruikt. Deze worden hieronder verder opgesomd en toegelicht. De bronnen en hun correcte bibliografische referentie zijn opgenomen in de bibliografie (§ 3) op het einde van dit verslag.

1.5.1. Landschappelijke situering

De basis voor de landschappelijke situering vormen de diverse cartografische bronnen, met name:

- Tertiair geologische kaart (DOV)
- Quartair geologische kaart (DOV)
- Bodemkaart van België (DOV)
- Potentiële Bodemerosie (Geopunt)
- Bodembedekkingskaart (DOV)
- DHMVII – DTM 1m (Geopunt)
- Topografische Kaart van België 1:10 000, (Geopunt)

Bij het consulteren van dit kaartmateriaal werd gebruik gemaakt van volgende tekstuele toelichtingen:

- De Moor G. 2000, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 22 Gent (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.
- Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G. 1996, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 22. Gent (Schaal1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

- Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Deze bronnen, zowel cartografisch als tekstueel, werden gebruikt omdat ze direct relevant waren ten aanzien van de uiteenlopende inhoudelijke aspecten (geologie, bodemkunde, bodemerosie, bodemgebruik, hydrografie en geomorfologie) en van de landschappelijke situering in de assessment.

1.5.2 Historisch-cartografische situering

Volgend kaartmateriaal werd aangewend bij de historisch-cartografische situering van het projectgebied:

- Villaret, 1745-1748, Carte topographique de la partie de la Belgique ...
- Ferraris, 1771-1778, Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik...
- Vandermaelen 1846-1854, Atlas cadastral du Royaume de Belgique
- anoniem, 1843-1845, Atlas der buurtwegen
- Popp, 1842-1879, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique

Een aantal parameters werden in acht genomen bij de selectie van het historisch-cartografisch bronmateriaal: relevantie, chronologische spreiding en toegankelijkheid. De hierboven opgesomde cartografische bronnen zijn in de eerste plaats gekozen om een zo breed mogelijk diachroon overzicht te genereren van de bewoningsgeschiedenis in het projectgebied. Verder werd de toegankelijkheid van de cartografische bronnen in acht genomen. Voorkeur werd gegeven aan reeksen die vlakdekkend zijn gekarteerd, maar vooral ook vrij te raadplegen zijn en als gevolg in dit rapport kunnen afgebeeld worden. Voornamelijk gaat het dan om kaartmateriaal beschikbaar via Geopunt (www.geopunt.be). Bijkomend werd gebruik gemaakt van kaartmateriaal ontsloten via Cartesius (www.cartesius.be) en de Koninklijke Bibliotheek van België (<http://uurl.kbr.be>).

1.5.3. Archeologische situering

Voor de archeologische situering werd gewerkt met de databank van het Centraal Archeologisch Inventaris (CAI). Deze inventaris is het centrale verzamelpunt van alle archeologische data in Vlaanderen en bijgevolg een relevante startpunt voor bureauonderzoek. Aanvullend werd gebruik gemaakt van beschikbare en toegankelijke archeologische literatuur.

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria

Dit assessmentrapport omvat alle informatie uit het bureauonderzoek. Om het archeologisch potentieel van het projectgebied in te schatten en een antwoord te vormen op de vooropgestelde onderzoeksvragen worden de geselecteerde bronnen (supra) geanalyseerd en besproken. Uiteindelijk worden de resultaten van de verschillende deel-assessments samengebracht tot een synthese die het mogelijk maakt een gemotiveerd advies uit brengen met betrekking tot het nut van al dan verdergezet archeologisch onderzoek. Bij onvoldoende informatie wordt er uit gegaan van bijkomende maatregelen om tot een waardevol assessment van het projectgebied te komen.

2.2. Conservatie-assessment

De digitale output van dit bureauonderzoek, gaande van de archeologienota zelf tot alle figuren, plannen, kaarten, lijsten en GIS-bestanden, wordt digitaal bewaard op twee fysieke gegevensdragers. Naast bewaring op deze fysieke media wordt een bijkomend kopij voorzien op een virtuele drager (Google Drive).

Een conservatie-assessment voor stalen of archeologisch vondstmateriaal is niet van toepassing voor dit bureauonderzoek.

2.3. Assessment van het onderzochte gebied

2.3.1. Landschappelijke situering

2.3.1.1. Topografie, geomorfologie en hydrografie

Bavegem is een deelgemeente van Sint-Lievens-Houtem. Gelegen in Oost-Vlaanderen, ten zuidoosten van Gent behoort Bavegem tot de geografische regio van de Zandleemstreek (Figuur 21). Het projectgebied situeert zich langs de Hoogbavegemstraat, één van de historische uitvalswegen van de dorpskern van Bavegem. De terreinen bevinden zich ten noordwesten van het dorp, net buiten de dorpskern. Bavegem situeert zich in een sterk golvend landschap dat afloopt richting Scheldevallei (noorden) en wordt doorsneden door de Molenbeek en de Cotthembeek. Op de hoogte langs de beekvalleien ontstonden tijdens de middeleeuwen een veld- en kouterlandschap (kerkkouter, Hoge Kouter, Neerveld,...) De heuvels vormen de noordelijke uitlopers van de Vlaamse Ardennen. het dorp wordt verder begrensd door de Letterbeek en de Bavegembeek. Hydrografisch maakt het projectgebied deel uit van het Beneden-Scheldebekken, deelbekken de drie Molenbeken (Figuur 22).

Projectcode: 2019F171
 Projectnaam: Sint-Lievens-Houtem
 Hoogbavegemstraat 14-16
 Aanmaakdatum: 16/06/2019

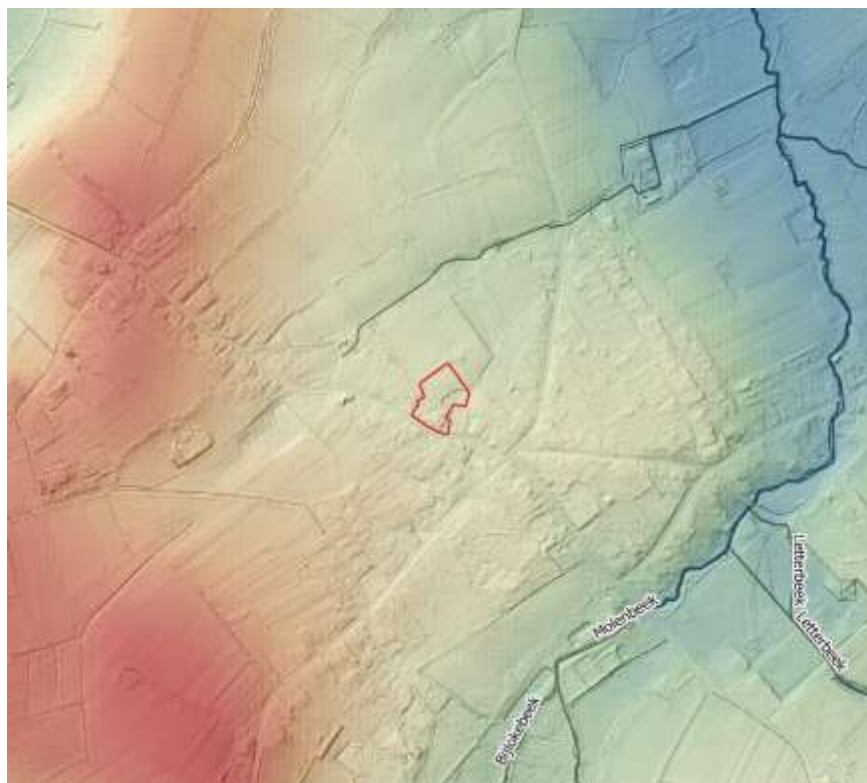

- Legenda**
- Projectgebied
 - duinen
 - kempens
 - maaskant
 - polders
 - zandstreek
 - ZLSLS

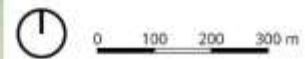
#GOEDINERFGEED

Figuur 21 projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen

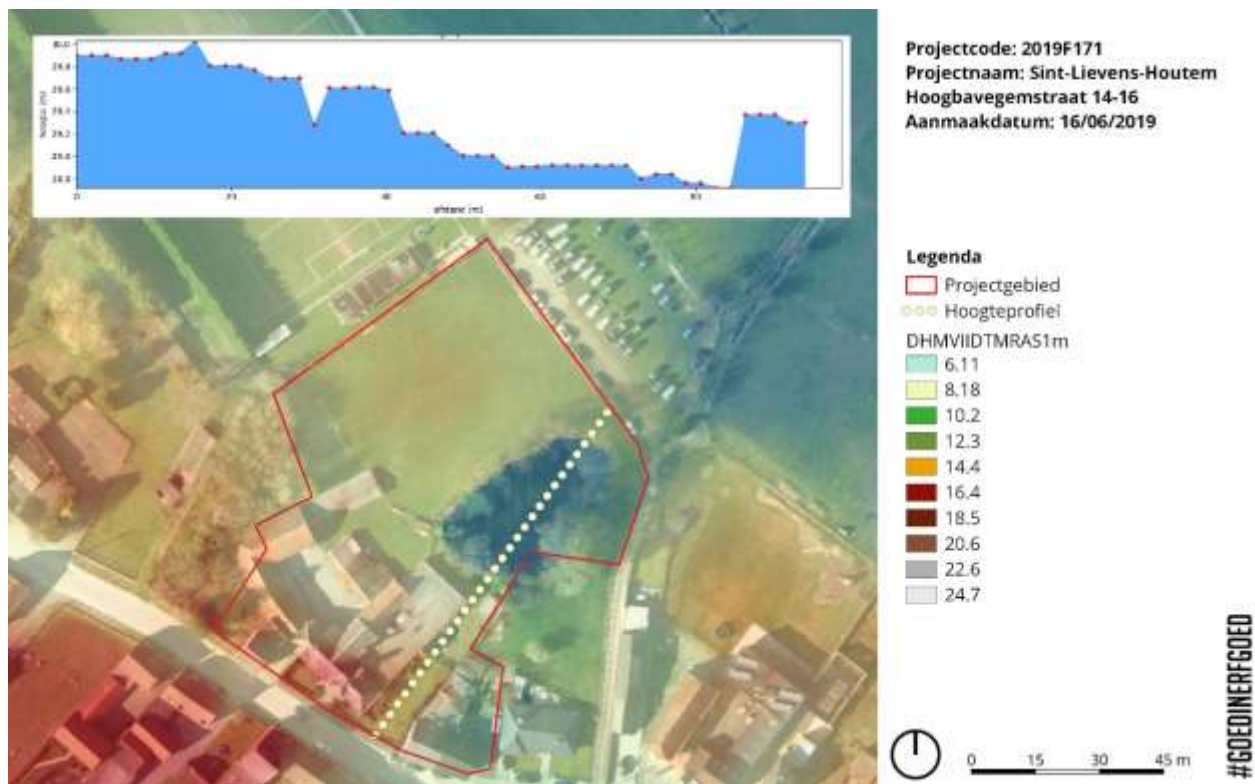
Projectcode: 2019F171
 Projectnaam: Sint-Lievens-Houtem
 Hoogbavegemstraat 14-16
 Aanmaakdatum: 16/06/2019

- Legenda**
- Projectgebied
 - DHMVIIDTMRAS1m
 - 6.11
 - 8.18
 - 10.2
 - 12.3
 - 14.4
 - 16.4
 - 18.5
 - 20.6
 - 22.6
 - 24.7
 - Hydrografie

#GOEDINERFGEED

Figuur 22 het projectgebied op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt)

Figuur 23 het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel (Oost-West)

In de zone van de geplande werken vertoont het projectgebied hoogteverschillen van 30 tot 24,5 m TAW en volgt zo het natuurlijk reliëf dat afloopt richting noorden (Figuur 23).

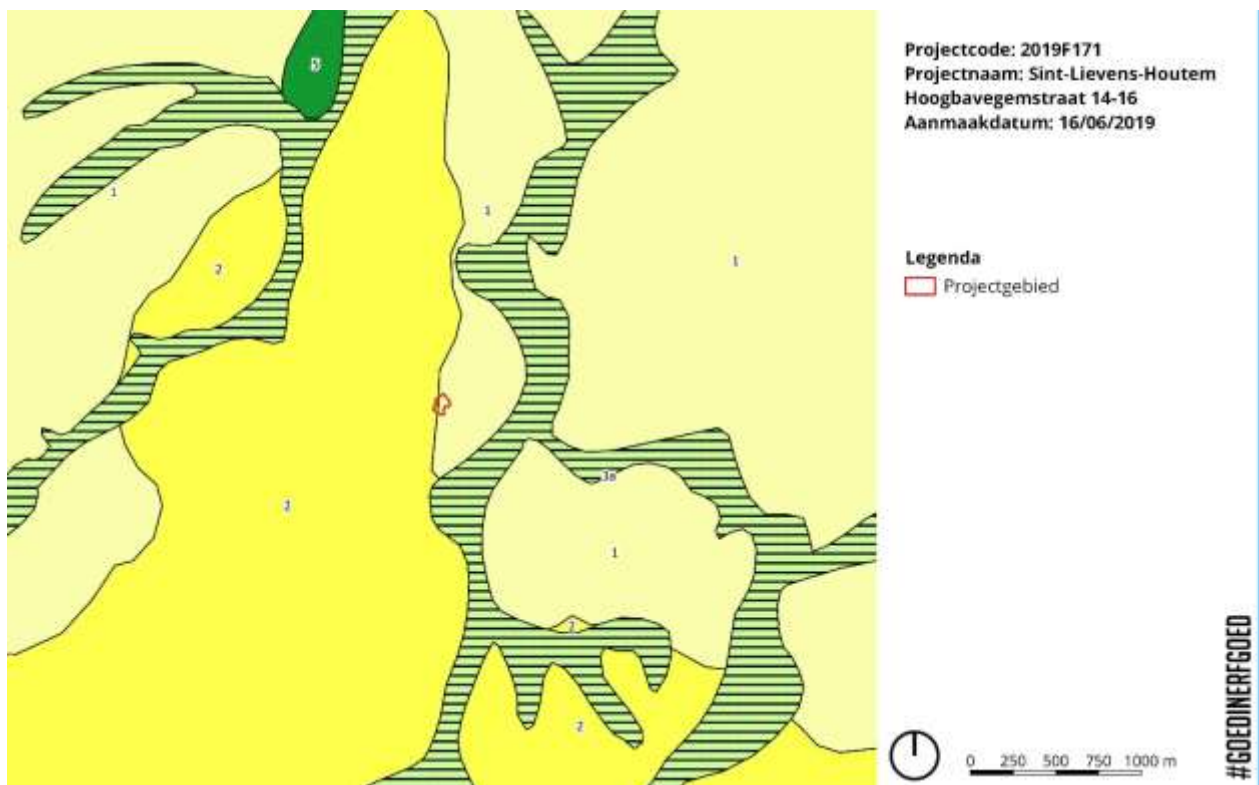
2.3.1.2. Geologie

Op schaal van de geologie valt het projectgebied binnen de Tertiaire Formatie van Tielt, bestaande uit fijn zandig en zandig marien sediment. (Figuur 24). Het Lid van Egem dat ter hoogte van het projectgebied dagzoomt bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt in de bovenste lagen. Afzetting gebeurde eveneens in mariene omstandigheden (Jacobs et al. 1996).

Op het tertiair rust het quartair pakket en dat wordt ter hoogte van het projectgebied (Figuur 25) gekenmerkt door volgende sequentie: eolische zandige afzettingen uit het Weichseliaan of het Vroeg Holoceen. (ELPw). Vaak zijn er ook hellingsafzettingen uit het Quartair aanwezig (HQ) (De Moor 2000).

Figuur 24 het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)

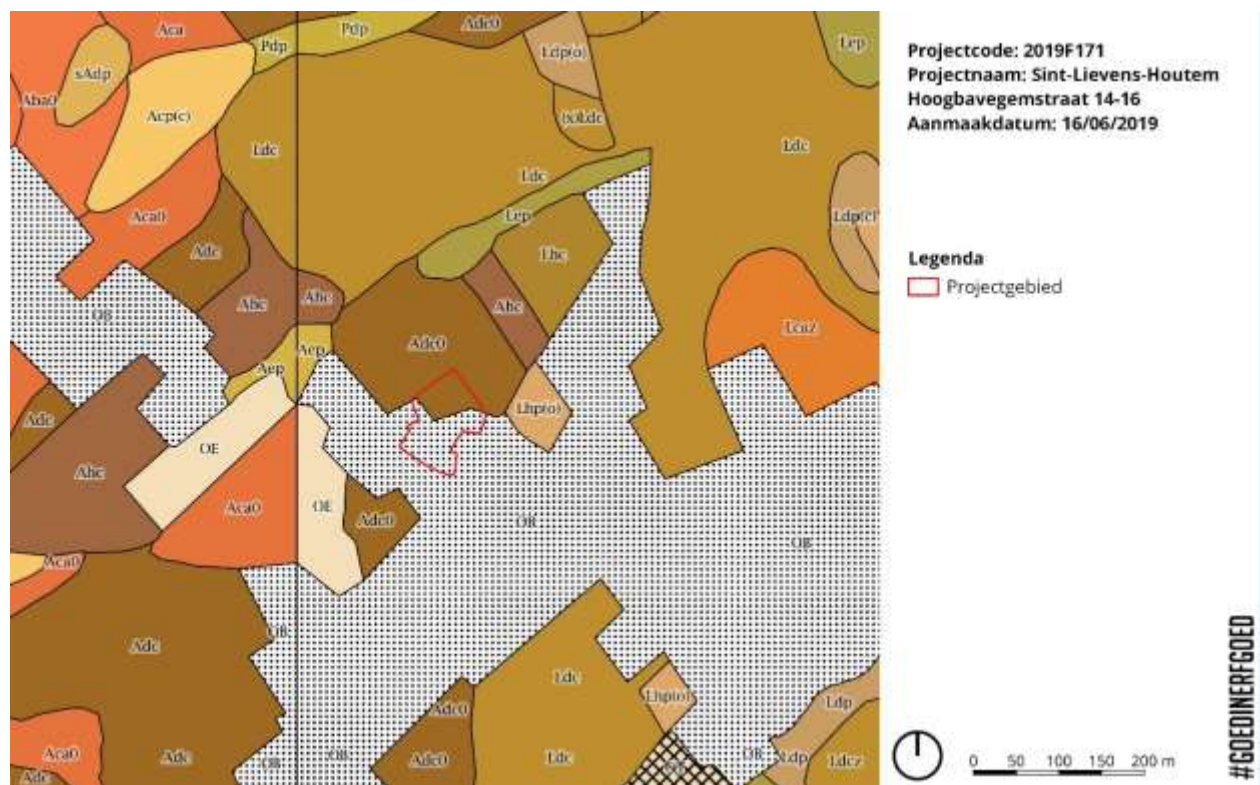

Figuur 25 het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)

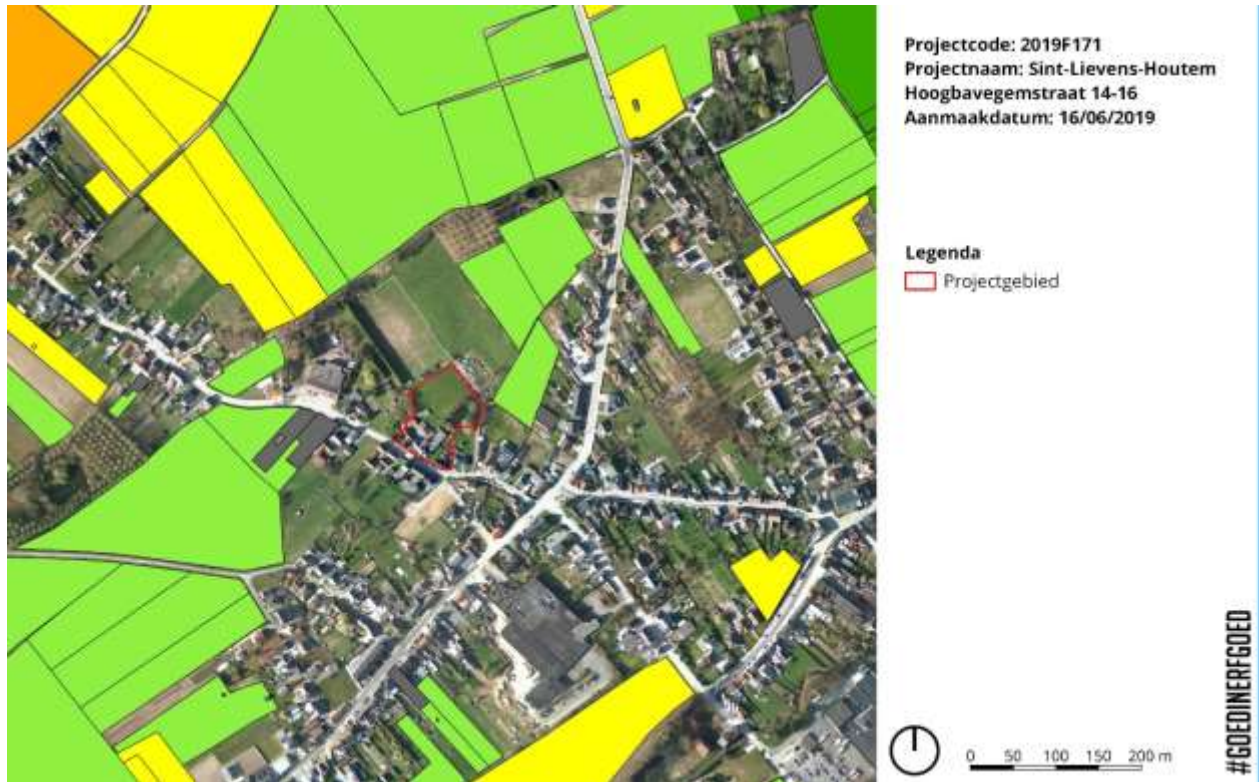
2.3.1.2. Bodemtype

Op de bodemkaart staat het zuidelijk deel van het projectgebied gekarteerd als bebouwde zone (OB). Men mag er van uit gaan dat hier het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden) is (Figuur 26). Het noordelijk van het projectgebied is gekarteerd als matig natte leemgronden van het type Adc0.

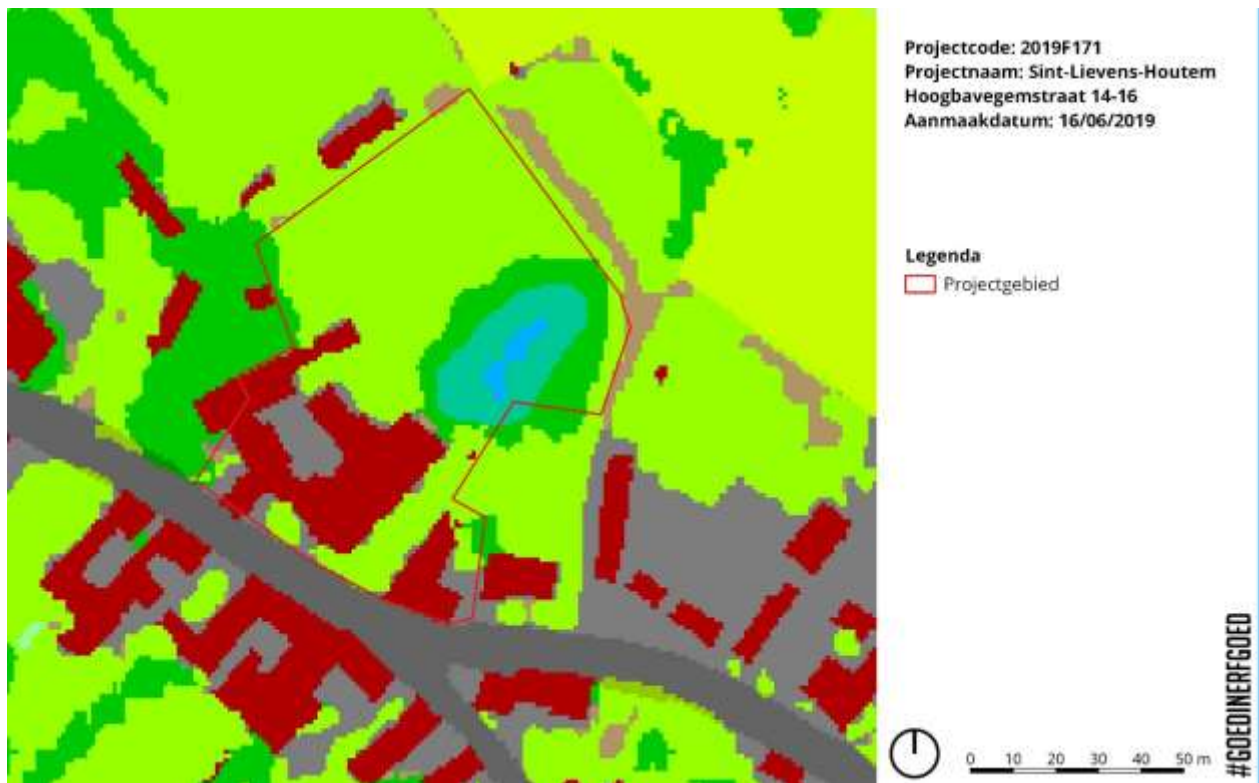
Deze matig natte leemgronden vertonen een bruingrijze bovengrond. Op de contactzone met de textuur B worden duidelijke roestvlekken waargenomen. De basiskleur van de textuur B is bruin met okerkleurige gleyverschijnselen; dieper in de Bt treft men grijsachtige vlekken aan, zeer dikwijls komen (Fe, Mn) concreties voor. Deze gronden worden aangetroffen in gesloten terreindepressies met gebrekkige afwatering. Ze komen ook voor op de lagere kant van de terreinhellingen, soms op kleiontsluitingen en zijn nat tijdens de winter en het voorjaar. De terreinen zijn vaak te nat voor gewone landbouwteelten en dienen voornamelijk als weide (Van Ranst en Sys 2000).

Figuur 26 de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

Figuur 27 de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)

Figuur 28 de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)

2.3.1.3. *Bodemerosie*

Het projectgebied ligt in urbaan gebied en is niet gekarteerd op de bodemerosiekaart (Figuur 20).

2.3.1.4. *Bodemgebruik*

Op de bodembekdeckingskaart staat het projectgebied gekarteerd als verhard en bebouwd terrein met gras, struiken en waterpartijen (Figuur 28).

2.3.2 **Historisch-cartografische situering**

De eerste vermelding van Bavegem dateert al uit 976. In 1108 wordt het dorp vermeld als Bavengem, in 1250 als Bevinghen. Tot het einde van het Ancien Régime vormde Bavegem een dominante eenheid met Vlierzele. Heer van Bavegem was de abt van de Sint-Baafsabdij van Gent. Na de afschaffing van de SintBaafsabdij in 1540 kwamen de bezittingen in handen van de bisschoppen van Gent die de voogdij toewezen aan de heren van Rode. Bavegem bezat reeds in de 10de eeuw een kapel, die tot de 12e eeuw afhankelijk was van het altaar van Vlierzele (De Potter en Broeckaert 1895).

De Villaretkaart (1745-1748) (Figuur 29) toont voor Bavegem een sterke deformatie door het georefereren. Hierdoor is de exacte locatie en aflijning van het projectgebied vrijwel onmogelijk. Afgaande op de perceelvorm op latere kaarten kan het projectgebied bij benadering worden gelokaliseerd. We zien dat de terreinen gedeeltelijk zijn ingetekend als akkerland (zuidelijk deel) en gedeeltelijk als grasland (noordelijk deel). Er lijkt ook al een hoeve aanwezig met u-vormige grondplan bestaande uit drie afzonderlijke gebouwen. De kaart toont ook een vijver ter hoogte van het projectgebied, maar die lijkt meer naar het zuidoosten gesitueerd dan de bestaande vijver. De vijver lijkt deel uit te maken van een ruimer complex van vier vijvers dat mogelijk in verband kan gebracht worden met de middeleeuwse exploitatie door de Sint-Baafsabdij (Brackman 1995)

De kaart van Bavegem opgemaakt door G. Dedeken in 1770 (Figuur 30) toont het projectgebied in detail. Ook hier herkennen we de hoeve binnen het projectgebied alsook de vijver. De layout van de hoeve is ander met een losstaande schuur dwars op de weg en een L-vormig woonhuis/stalling met de lange zijde parallel aan de weg. De kaart toont de vijver met twee grachten die achter de hoeve doorlopen. Mogelijk is de bestaande vijver een restant van een van deze grachten. De tekst op de kaart geeft aan dat de hoeve werd ingeplant op de historische Kerkkouter. Op basis van het later kaartmateriaal en het huidige gebouwenbestand kunnen we er vanuit gaan dat de hoeve zich bevond ter hoogte van huisnummer 16.

De Kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) (Figuur 31) toont opnieuw de hoeve met vijver. Woonhuis/stalling en schuur vormen ondertussen één geheel. Ten noorden hiervan situeert zich een bijgebouw. De vijver is ook herkenbaar.

Figuur 29 het projectgebied op de kaart van Villaretkaart (1745-1748) (©Geopunt)

Figuur 30 Kaart van Bavegem opgemaakt door G. Dedeken in 1770 (©Geopunt)

Projectcode: 2019F171
 Projectnaam: Sint-Lievens-Houtem
 Hoogbavegemstraat 14-16
 Aanmaakdatum: 16/06/2019

Legenda
 Projectgebied

#GOEDINERFGOED

Figuur 31 het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt)

Projectcode: 2019F171
 Projectnaam: Sint-Lievens-Houtem
 Hoogbavegemstraat 14-16
 Aanmaakdatum: 16/06/2019

Legenda
 Projectgebied

#GOEDINERFGOED

Figuur 32 het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt)

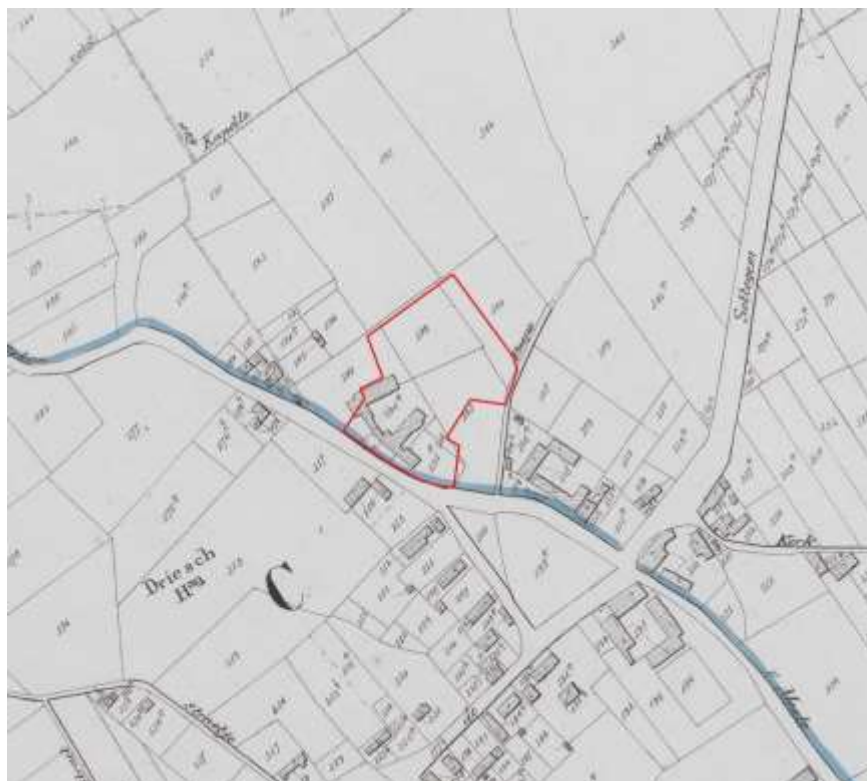
Projectcode: 2019F171
 Projectnaam: Sint-Lievens-Houtem
 Hoogbavegemstraat 14-16
 Aanmaakdatum: 16/06/2019

Legenda
 Projectgebied

#GOEDINERFGOED

Figuur 33 het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)

Projectcode: 2019F171
 Projectnaam: Sint-Lievens-Houtem
 Hoogbavegemstraat 14-16
 Aanmaakdatum: 16/06/2019

Legenda
 Projectgebied

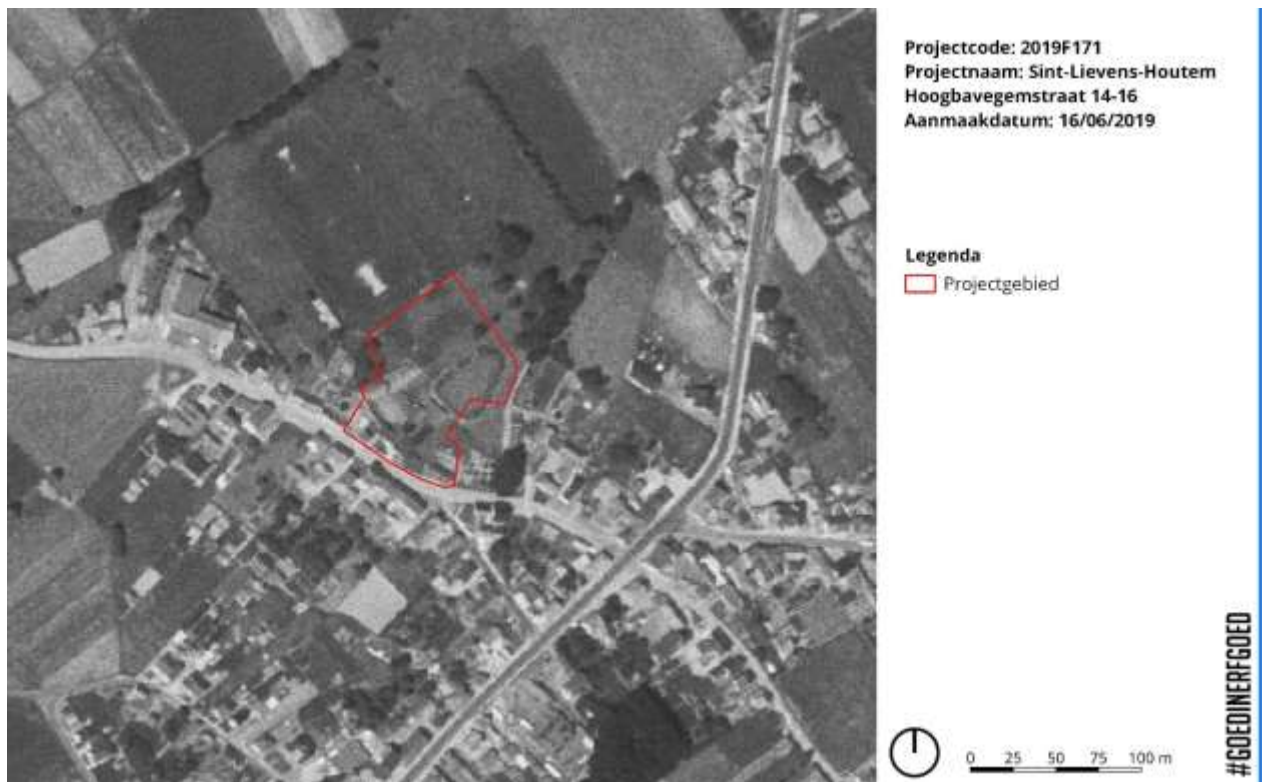
#GOEDINERFGOED

Figuur 34 het projectgebied op de Popp-kaart (1842-1879) (©Geopunt)

De topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) biedt weinig detail (Figuur 32). De hoeve lijkt verder uitgebouwd maar detailanalyse is niet mogelijk. De Popp-kaart (1842-1879) (Figuur 34) en de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (Figuur 33) bieden eveneens weinig concrete informatie. Het primitief kadaster uit 1828 (figuur 35) biedt meer detail. Het hoevecomplex is verder ontwikkeld tot een statig complex met U-vormig plattegrond. De gevel langs de straatkant vertoont een knik. De layout met de beide dwarsvleugels lijkt terug te gaan op de situatie uit 1770 (Figuur 22) wat suggereert dat het vroegmoderen complex (mogelijk met middeleeuwse kern) verder werd uitgebouwd. Er worden geen waterpartijen afgebeeld op de kaart.

Figuur 35 het projectgebied het primitief kadaster (1828) (©Cartesius)

Figuur 36 het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)

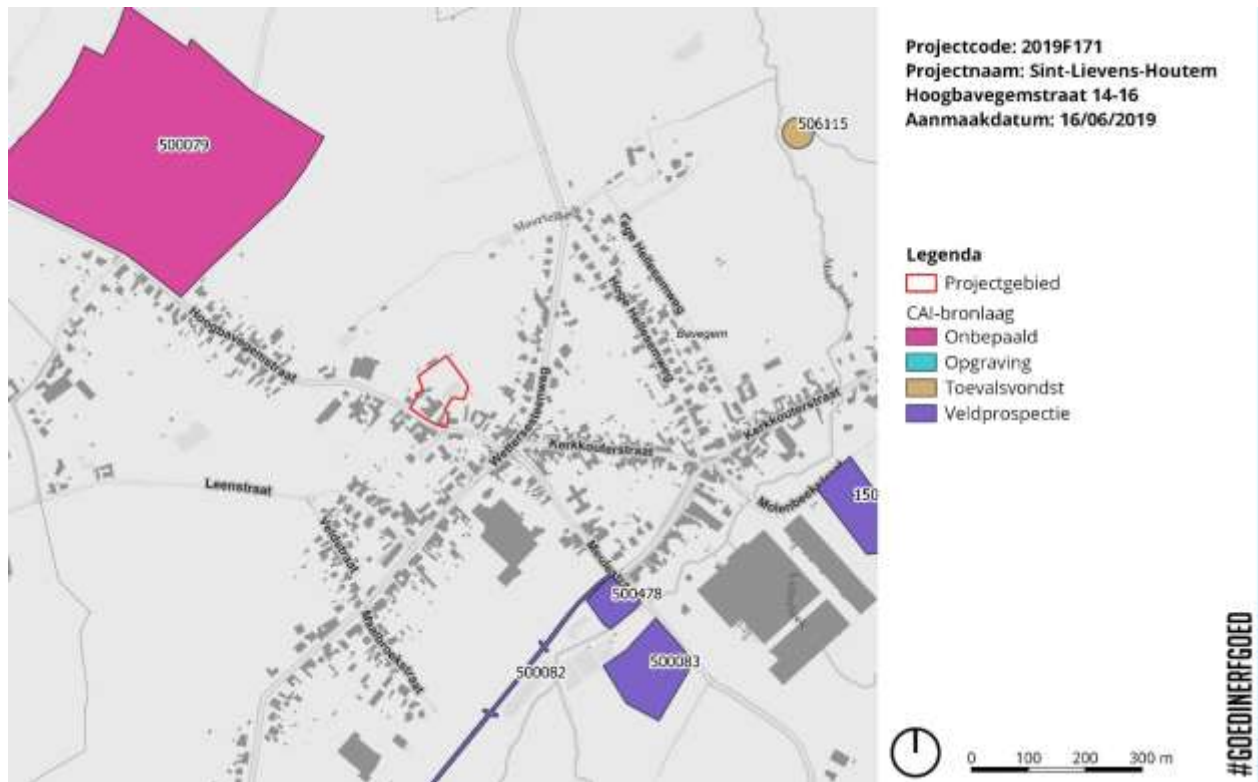

Figuur 37 het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt)

De opeenvolgende orthofoto's uit de periode 1971 (Fig. 36) , 1979-1990 (Fig. 37) en 2013-2015 (Fig. 4) tonen de verdere evolutie binnen het projectgebied tijdens de 20ste eeuw. Huisnummer 14 betreft een burgerwoning uit de jaren 1950 die vanzelfsprekend herkenbaar is op de luchtfoto uit 1971. Op deze luchtfoto is de jaren 1950 woning ter hoogte van huisnummer 16 eveneens herkenbaar. Deze woonst werd opgetrokken ter vervanging van een ouder gebouw dat deel uit maakte van het historisch hoevecomplex. Een aantal van de andere hoevegebouwen bleven echter tot op vandaag gedeeltelijk bewaard (1, 2, 3 en 4 op figuur 4) in hun 18de-20ste eeuwse vorm.

2.3.3. Archeologische situering

De CAI vermeldt in een straal van +/- 1500 m rond het projectgebied slechts een beperkt aantal archeologische vindplaatsen. Het gaat voornamelijk om vondsten uit veldprospectie ten zuidoosten van de dorpskern van Bavegem die werd uitgevoerd in kader van een ruilverkaveling (CAI ID500082; 500478; 500083; 150182). CAI ID 500079 betreft een oudere vondst. CAI ID 506115 een toevalsvondst. Ter hoogte van de Kerkkouter werd een opgraving uitgevoerd CAI ID 150182, in de CAI verkeerdelijk ingegeven als veldprospectie) in het kader van bovenvermelde ruilverkaveling.

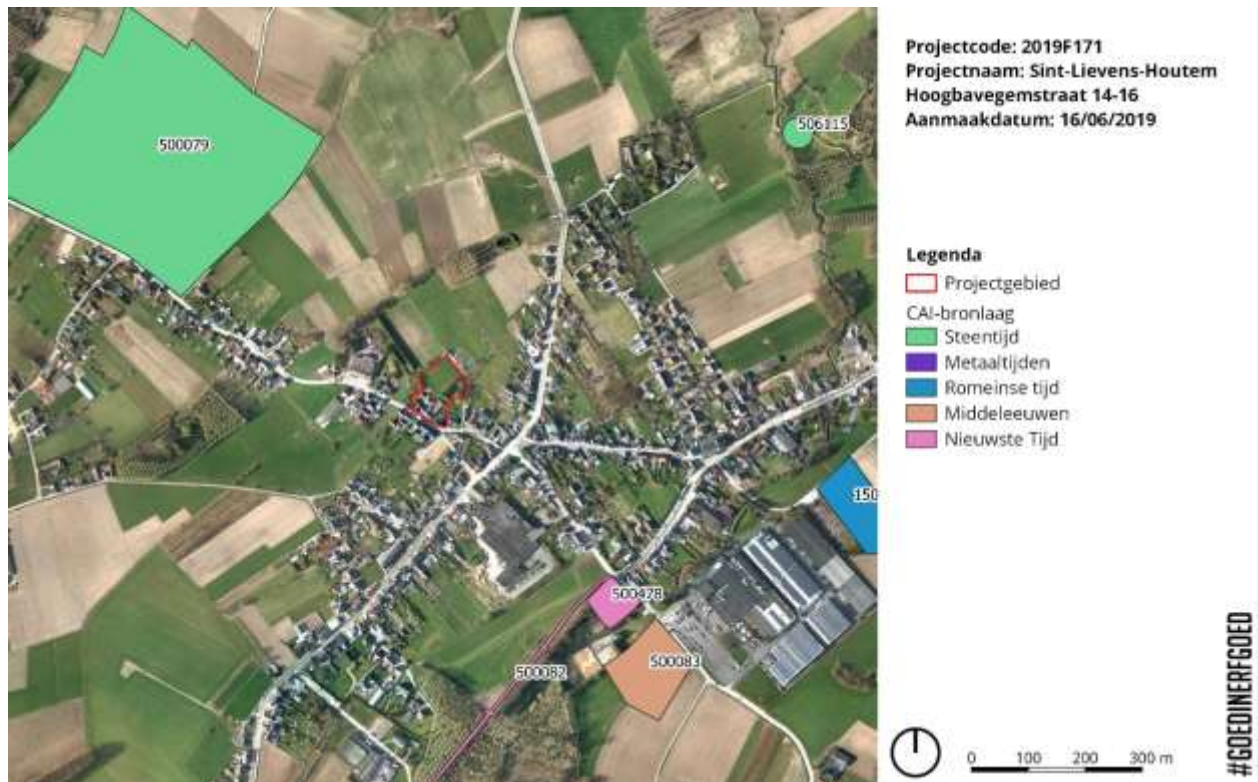

Figuur 38 CAI-data op de GRB-basiskaart met aanduiding van het type onderzoek (©Geopunt)

De vondsten dateren uit de steentijden, Romeinse periode, middeleeuwen en Nieuwste Tijd. Langs de Meulestraat ten zuiden van de dorpskern werden bij veldprospectie een aantal vaststellingen uit recente perioden gedaan zoals de locatie van de oude trambedding Zottegem-Sint-Lievens-Houtem (CAI ID 500082). Bij verbouwingen aan een nog bestaande maalderij kwam een oudere watermolen aan het licht (CAI ID 5000478) uit de 19de-20ste eeuw. CAI 500083 wijst ook op de aanwezigheid van een middeleeuwse site met walgracht langs de Meulestraat.

De opgraving langs de Kerkkouter (CAI ID 150182) bracht diverse sporen en structuren uit de Romeinse periode aan het licht waaronder een gebouwplattegrond, greppels en erfinrichting, afvalkuilen en een brandrestengraf.

Ook op Hoog Bavegem een halve kilometer ten noordwesten van het projectgebied kwamen Romeinse vondsten aan het licht samen met sporen uit de middeleeuwen en archaeologica uit de steentijd. De precieze aard en vondstomstandigheden zijn niet duidelijk (CAI ID 500079).

Figuur 39 CAI-data op de recente othofoto volgens datering (©Geopunt)

2.3.4. Datering en archeologische verwachting

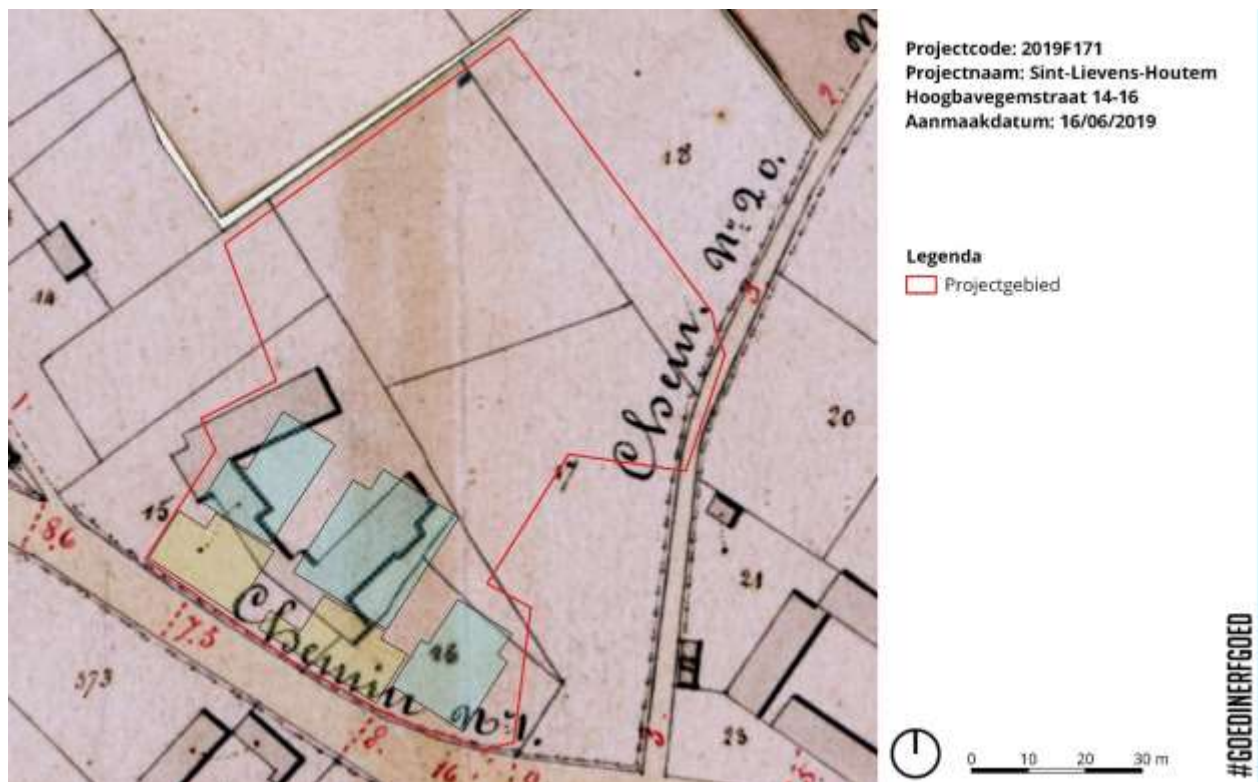
Het projectgebied situeert ten noorden van de dorpskern van Bavegem, een dorp dat al een oorsprong kent in de 10de eeuw. Het vroegste kaartmateriaal (medio 18de eeuw) toont de aanwezigheid van een hoevecomplex in relatie tot meerdere vijvers. Een deel van deze hoeve is in zijn 18de-20ste eeuwse vorm nog bewaard ter hoogte van huisnummer 16. Mogelijk gaat het om een exploitatie ten linken aan de Sint-Baafsabdij. De abt van Sint-Baafs was van oudsher en tot in 1540 heer in Bavegem, en de abdij bezat diverse vijvers in de omgeving van Sint-Lievens-Houtem (De Potter en Broeckaert 1895; Braeckman 1995). Het projectgebied biedt dus kans op sporen van deze hoeve zoals afgebeeld op het oudste kaartmateriaal of van een middeleeuwse voorloper van deze vroegmoderne hoeve. Voor de omgeving van Bavegem bevat de CAI ook een aantal vindplaatsen uit de steentijden en de Romeinse. Sporen uit vroegere perioden zijn dan ook niet uit te sluiten.

3. Synthese

Deze synthese brengt de resultaten uit het landschappelijke, archeologische en historisch-cartografisch assessment in confrontatie met de geplande werken. De beschikbare bronnen leveren voldoende informatie om de vooropgestelde onderzoeksvragen te beantwoorden:

- *Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?*

Hoog. Het projectgebied situeert ten noorden van de dorpskern van Bavegem, een dorp dat al een oorsprong kent in de 10de eeuw. Het vroegste kaartmateriaal (medio 18de eeuw) toont de aanwezigheid van een hoevecomplex in relatie tot meerdere vijvers. Een deel van deze hoeve is in zijn 18de-20ste eeuwse vorm nog bewaard ter hoogte van huisnummer 16. Mogelijk gaat het om een exploitatie te linken aan de Sint-Baafsabdij. Het projectgebied biedt dus kans op sporen van deze hoeve zoals afgebeeld op het oudste kaartmateriaal of van een middeleeuwse voorloper van deze vroegmoderne hoeve. Ook sporen uit vroegere perioden zijn niet uit te sluiten.

Figuur 40 de geplande werken geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites binnen de grenzen van het projectgebied?*

Ja, een historische hoeve. Ten laatste opgericht in de 18de eeuw, maar mogelijk met een oudere middeleeuwse of vroegmoderne voorloper.

- *Wat is de bewaringstoestand van bodem en eventuele site(s) in het projectgebied?*

Er moet rekening gehouden worden met verstoring eigen aan antropogene invloed uit bouwactiviteit de laatste twee eeuwen. Om de bewaringstoestand ten gronde te evalueren is bijkomend vooronderzoek met ingreep op de bodem vereist.

- *Welke impact hebben de geplande werken op het eventuele archeologisch erfgoed?*

De impact is groot. De geplande werken voorzien de sloop van de bestaande gebouwen en de nieuwbouw van drie meergezinswoningen. Gebouw A, B en C hebben een gezamenlijke footprint van 1131 m². De gebouwen kennen een ringfundering tot op de vorstvrije grond met daartussen een gewapende vloerplaat. De totale opbouw van de vloer bedraagt +/- 40cm waarbij het huidige vloerniveau behouden blijft. De vorstrand gaat tot op een diepte van +/- 80 cm. Gebouw B wordt voorzien van een kelder met een oppervlakte van zo'n 720 m² wat een afgraving impliceert tot op een diepte van 3,35 m onder het huidige maaiveld. Elk van de gebouwen is voorzien van een liftkoker van 1,8 op 1,9 m. De diepte van uitgraving varieert van 1,4 m (gebouw A) over 1,6 m (gebouw C) tot 4,75 m (gebouw B). Voor elk van de gebouwen wordt een septische put voorzien in de zone tussen de nieuwbouw en de Hoogbavegemstraat. Voor elk van de gebouwen wordt een regenwaterput in infiltratiebekken voorzien in zone tussen en achter de gebouwen. Langs de straatkant wordt over een oppervlakte van 553m² een nieuwe waterlatende verharding voorzien in functie van 17 parkeerplaatsen en toegangspaden. Voor de opbouw van de verharding mag gerekend worden aan een diepte van +/- 40 cm.

- *Biedt het projectgebied een potentieel op kennisvermeerdering?*

Ja. Het projectgebied heeft een hoog archeologisch potentieel en de bewaartoestand is mogelijk goed. Daartegenover staan de geplande werken met een grote impact op de bodem. De spreiding van de geplande werken biedt de mogelijkheid om tot de nodige ruimtelijk inzichten te komen die tot kennisvermeerdering kunnen leiden.

- *Wat is het kader waarin dit kennispotentieel kan of moet geëxploiteerd worden?*

De archeologienota op basis van bureauonderzoek wordt beschouwd als volledig. De bestaande archeologische en historische bronnen leveren informatie om aan te tonen

dat het potentieel tot kennisvermeerdering hoog moet worden ingeschat. Bijkomend vooronderzoek met ingreep op de bodem is noodzakelijk om dit potentieel terdege in te schatten. Verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefputten lijkt in deze aangewezen en ook kosten-baten te verantwoorden.

Samenvatting van het onderzoek

AGENCE DE VILLE BVBA plant de bouw van drie meergezinswoningen en de inrichting van de terreinen langs de Hoogbavegemstraat. Hierbij wordt een reeks van bestaande gebouwen gesloopt. Het projectgebied omvat de percelen gekend bij het kadaster onder de nummers Sint-Lievens-Houtem, Afdeling 2, Sectie A/Bavegem, nr. 382A; 200P; 198C; 202M; 200M; 200V; 198B. De totale oppervlakte van de betrokken percelen betreft 6854.61m² (>300m²) waarvan meer dan 1000m² wordt geroerd door de geplande werken met ingreep op de bodem. De terreinen situeren zich deels in landschappelijk waardevol agrarisch gebied en deels in woongebied. De opmaak van een archeologienota is dan ook verplicht.

Het archeologisch potentieel van het projectgebied wordt ingeschat als hoog. Het projectgebied situeert ten noorden van de dorpskern van Bavegem, een dorp dat al een oorsprong kent in de 10de eeuw. Het vroegste kaartmateriaal (medio 18de eeuw) toont de aanwezigheid van een hoevecomplex in relatie tot meerdere vijvers. Een deel van deze hoeve is in zijn 18de-20ste eeuwse vorm nog bewaard ter hoogte van huisnummer 16. Mogelijk gaat het om een exploitatie te linken aan de Sint-Baafsabdij. Het projectgebied biedt dus kans op sporen van deze hoeve zoals afgebeeld op het oudste kaartmateriaal of van een middeleeuwse voorloper van deze vroegmoderne hoeve. Ook sporen uit vroegere perioden zijn niet uit te sluiten.

De bewaringstoestand van de bodem is mogelijk goed. Daartegenover staat dat de impact van de geplande werken groot is. De spreiding van de geplande werken biedt bovendien de mogelijkheid om tot de nodige ruimtelijk inzichten te komen die tot kennisvermeerdering kunnen leiden.

Bijkomend vooronderzoek met ingreep op de bodem is noodzakelijk om dit potentieel terdege in te schatten. Verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefputten lijkt in deze aangewezen en ook kosten-baten te verantwoorden.

Bibliografie

Literatuur

Braekman W.L. 1995, Historische aantekeningen over Sint-Lievens-Houtem, Het land van Aalst 47-4, 245-280.

De Moor G. 2000, Quartairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad 22 Gent (1/50.000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

De Potter F. en Bouckaert J. 1895, Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Gent.

Jacobs P., De Ceukelaire M., De Breuck W. & De Moor G. 1996, Toelichting bij de geologische kaart van België. Vlaams gewest. Kaartblad 22. Gent (Schaal1: 50 000), in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie.

Van Ranst E. & Sys C. 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 00), Gent.

Historisch kaartmateriaal

Ferraris J. J. F. 1771-1778, Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, (geraadpleegd op 16/06/2019 via www.geopunt.be)

Popp P. C. 1842-1879, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (geraadpleegd op 16/06/2019 via www.geopunt.be)

S.N. 1828, Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (geraadpleegd op 16/06/2019 via www.Cartesius.be)

S.N. 1843-1845, Atlas der Buurtwegen (geraadpleegd op 16/06/2019 via www.geopunt.be)

Vandermaelen P. 1846-1854, Atlas cadastral du Royaume de Belgique (geraadpleegd op 16/06/2019 via www.geopunt.be)

Villaret J. 1729-1730, Carte topographique de la partie de la Belgique comprise entre Gand et Tournay, Maestricht et Liège ..., (geraadpleegd op 16/06/2019 via www.geopunt.be)

Lijst van figuren

Figuur 1 het onderzoeksgebied voorgesteld op de topografische kaart (© NGI)	6
Figuur 2 het projectgebied voorgesteld op het hedendaags kadaster (© geopunt)	6
Figuur 3 het projectgebied op de orthofoto met de archeologische voorkennis (© geopunt)	7
Figuur 4 huidig gebouwenbestand op een orthofoto uit de periode 2013-2015 met aanduiding van de de historische hoevegebouwen voor de gedeeltelijke sloop (©Geopunt)	9
Figuur 5 Huis op Hoogbavegemstraat 16	9
Figuur 6 Noordoostelijk bijgebouw (1 op figuur 4). Vermoedelijk 19de eeuwse kern maar sterk verbouwd en deels afgebroken (linkerzijde); maakt een hoek met bijgebouw in verlengde van het huis (2 op figuur 4). Ook afgebroken tot op manhoogte	10
Figuur 7 huis op nr 16 met links aansluitend een 18de-20ste eeuwse stalvleugel (3 op figuur 4).....	10
Figuur 8 Opnieuw noordoostelijk bijgebouw (1 op figuur 4). Bijgebouw parallel met huis (4 op figuur 4). Ook historisch kern maar sterk verbouwd.	11
Figuur 9 Huis op Hoogbavegemstraat 14	11
Figuur 10 inplantingsplan bestaande toestand (©A-ID architecten).....	13
Figuur 11 inplantingsplan nieuwe toestand (©A-ID architecten)	14
Figuur 12 snede nieuwe toestand gebouw A (©A-ID architecten)	15
Figuur 13 snede nieuwe toestand gebouw B (©A-ID architecten)	16
Figuur 14 snede nieuwe toestand gebouw C (©A-ID architecten)	17
Figuur 15 nieuwe toestand niveau 0 gebouw A (©A-ID architecten)	18
Figuur 16 nieuwe toestand niveau 0 gebouw B (©A-ID architecten).....	19
Figuur 17 nieuwe toestand niveau 0 gebouw C (©A-ID architecten).....	20
Figuur 18 nieuwe toestand niveau -1 gebouw A (©A-ID architecten).....	21
Figuur 19 nieuwe toestand niveau -1 gebouw B (©A-ID architecten).....	22
Figuur 20 nieuwe toestand niveau -1 gebouw C (©A-ID architecten).....	23
Figuur 21 projectgebied gesitueerd ten opzichte van Vlaanderen	27
Figuur 22 het projectgebied op het DTM-Vlaanderen (©Geopunt).....	27
Figuur 23 het projectgebied op de orthofoto met aanduiding van het hoogteprofiel (Oost-West).....	28
Figuur 24 het projectgebied aangeduid op de tertiair geologische kaart (© DOV)	29
Figuur 25 het projectgebied aangeduid op de quartair geologische kaart (© DOV)	29
Figuur 26 de bodemtypenkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV).....	30
Figuur 27 de bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (© Geopunt)	31
Figuur 28 de bodembedekkingkaart met aanduiding van het projectgebied (© DOV)	31
Figuur 29 het projectgebied op de kaart van Villaretkaart (1745-1748) (©Geopunt).....	33

Figuur 30 Kaart van Bavegem opgemaakt door G. Dedeken in 1770 (©Geopunt).....	33
Figuur 31 het projectgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) (©Geopunt).....	34
Figuur 32 het projectgebied op de topografische kaart Vandermaelen (1846-1854) (©Geopunt).....	34
Figuur 33 het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt)	35
Figuur 34 het projectgebied op de Popp-kaart (1842-1879) (©Geopunt)	35
Figuur 35 het projectgebied het primitief kadaster (1828) (©Cartesius).....	36
Figuur 36 het projectgebied op een orthofoto uit 1971 (©Geopunt)	36
Figuur 37 het projectgebied op een orthofoto uit de periode 1979-1990 (©Geopunt).....	37
Figuur 38 CAI-data op de GRB-basiskaart met aanduiding van het type onderzoek (©Geopunt)	38
Figuur 39 CAI-data op de recente orthofoto volgens datering (©Geopunt).....	39
Figuur 40 de geplande werken geprojecteerd op de Atlas der Buurtwegen (1843-1845) (©Geopunt).....	40